

ทำไมต้องมีการพัฒนานวัตกรรม ?

ปัญหาการบริหารจัดการ

- ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมมีมากและเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน ซึ่งต่างมีระบบการบริหารจัดการคดีเป็นของตนเอง
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่บูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

ปัญหาการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

- ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก
- ไม่สามารถตรวจสอบสถานะการดำเนินคดีได้ตั้งแต่เริ่มต้นคดีจนคดีถึงที่สุด

กระบวนการยุติธรรมล่าช้า

ประชาชนไม่เชื่อมั่น

ขอบเขตการศึกษา

- ศึกษากรอบระยะเวลาการดำเนินคดีอาญาและช่องทางการติดตามการดำเนินคดี
- ศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

กรอบการศึกษา

- กรอบระยะเวลาตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา
  - ปอาญา ม. 95 - ปวิอาญา ม. 87
  - พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแขวงฯ ม. 7
  - พ.ร.บ.กำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565
  - ระเบียบ/ คำสั่งภายในของ สตช. , สำนักงานอัยการสูงสุด, ศาลยุติธรรม
- ระบบสารสนเทศ เช่น CRIMES, CIOS, OAG-Tracking , DXC, Traffy Fondue
- การสอบถาม/ สัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรม

สรุปผลการศึกษาในปัจจุบัน

- หน่วยงานหลักในการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ ตำรวจ อัยการ ศาล ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลคดีผ่านระบบ IT แม้จะมีการทำความร่วมมือผ่าน DXC แต่ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ในการแบ่งปันข้อมูล
- ปัจจุบันมีแอป OAG-Tracking ของอัยการ และ CIOS ของศาลยุติธรรม ที่ให้ประชาชนใช้ติดตามสถานะคดี
- ระบบ CRIMES ของตำรวจ ยังไม่มีฟังก์ชันให้ประชาชนติดตามสถานะคดีได้
- ยังไม่มีระบบ IT ใด ที่ประชาชนจะใช้ในการติดตามสถานะคดีตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดีจนคดีถึงที่สุด และให้ข้อมูลระยะเวลาในการดำเนินคดี

ข้อเสนอแนะ

การติดตามคดีผ่าน TraffyFondue

พัฒนาต่อยอดระบบ DXC

- ให้เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริง โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ของ กพยช. เพื่อให้การทำงานของผู้ปฏิบัติงาน สะดวก รวดเร็วขึ้น
- เพิ่มฟังก์ชันเพื่อให้ประชาชนใช้ติดตามสถานะคดี ตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดีจนคดีถึงที่สุด และมีการประมวลระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีอาญาแต่ละประเภท

ข้อมูลคดี

หน่วยงาน : สน.บางรัก
เลขรายงานการสอบสวนคดี 18/2565

สถานะ:ความคืบหน้าการดำเนินคดี

และเพื่อดูรายละเอียด

พนักงานสอบสวน

พนักงานอัยการ

ศาล

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระยะเวลาการดำเนินคดีอาญา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความยุติธรรม ดังภาษิตทางกฎหมายที่กล่าวว่า ความยุติธรรมที่ล่าช้าก็คือความไม่ยุติธรรม (Justice delayed is justice denied) ดังนั้นบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา เป็นต้น จนรวมไปถึงประชาชนทั่วไป ย่อมคาดหวังให้การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปโดยรวดเร็ว ไม่ล่าช้าเกินสมควร สามารถตรวจสอบกระบวนการทำงาน หรือรับรู้ได้ว่ามีกระบวนการอะไรบ้าง และแต่ละกระบวนการจะเสร็จสิ้นเมื่อใด นอกจากนี้ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายภาคส่วน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาล เป็นต้น ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมประกอบด้วยหลายขั้นตอน เช่น การสืบหาและรวบรวมพยานหลักฐาน การพิจารณาสำนวนและการสั่งคดี การฟ้องคดี และการพิจารณาคดี อีกทั้ง โครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยอาจเป็นการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแบ่งแยกการบริหารงานออกจากกัน โดยอาจไม่มีการเชื่อมโยงหรือบูรณาการการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว ล้วนส่งผลให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม โดยที่ความล่าช้าดังกล่าว ย่อมกระทบหรือส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง

จากปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 257 ประกอบมาตรา 258 ง (1) บัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า ดังนั้น จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 ขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า สามารถคาดการณ์และตรวจสอบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด เมื่อพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 มีผลบังคับใช้แล้ว มีผลทำให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของตนตามแต่ลักษณะ สภาพ หรือประเภทคดี รวมทั้งปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยการกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จะต้องประกาศและเผยแพร่ในรูปแบบที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ตามมาตรา 6 อีกทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องจัดให้มีระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการอื่นใดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถทราบหรือตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมได้ และสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ตามมาตรา 8

การดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปนั้น จะเริ่มกระบวนการจากการที่ผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน จากนั้นพนักงานสอบสวนจะดำเนินการรับแจ้งเหตุและทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเป็นสำนวนคดี เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้วจะสรุปสำนวนการสอบสวนโดยมีความเห็นควรงดการสอบสวนกรณีไม่ทราบผู้กระทำความผิด หรือเห็นควรสั่งฟ้องและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการต่อไป หรือเห็นควรสั่งไม่ฟ้องและส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการพิจารณา ขั้นตอนต่อมาเมื่อถึงชั้นพนักงานอัยการจะพิจารณาและมีความเห็นงดการสอบสวน กรณีไม่ทราบผู้กระทำความผิด หรือมีคำสั่งฟ้องและนำผู้ต้องหาขึ้นฟ้องต่อศาล หรือมีคำสั่งไม่ฟ้อง จากนั้นเมื่อการดำเนินคดีถึงชั้นศาลแล้ว ศาลจะดำเนินการสอบสวนพิจารณาจนมีคำพิพากษาลงโทษหรือพิพากษายกฟ้อง ซึ่งคู่ความจะใช้สิทธิอุทธรณ์ หรือฎีกาได้ภายในกรอบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ ในการดำเนินคดีอาญาทั่วไปจะประกอบไปด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม ซึ่งทั้งสามหน่วยงานดังกล่าวจะต้องดำเนินการกำหนดระยะเวลาในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ และจะต้องจัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือวิธีการอื่นใดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ตามพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565

ปัจจุบัน แต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมจะมีฐานข้อมูลของแต่ละองค์กร เช่น ระบบสารสนเทศข้อมูลอาชญากรรม (Criminal Record Information Management Enterprise System : CRIMES) ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG - Tracking) ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service : CIOS) และมีช่องทางในการเชื่อมโยงแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่น ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปัญหาเอกภาพในการบริหารจัดการแบ่งปันข้อมูล นโยบายของแต่ละองค์กรในเรื่องการแบ่งปันข้อมูล หรือความพร้อมด้านเทคโนโลยีของแต่ละองค์กรนั้น ทำให้การแบ่งปันข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ที่จะสนองตอบให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว และยังไม่สามารถให้ประชาชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมใช้ติดตามการทำงานในกระบวนการยุติธรรมตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น คณะผู้จัดทำมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนานวัตกรรม เช่น แอปพลิเคชัน เพื่อใช้ในการติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรมแบบออนไลน์ มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา สามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว สามารถทราบหรือตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดีจนกระทั่งคดีมีคำพิพากษาถึงที่สุด และเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้าสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 อีกทั้งสอดคล้องกับสภาพการณ์และรองรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และยังเป็นการลดความกังวลของประชาชน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาแนวทางในการติดตามขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565
- (2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมที่ใช้ติดตามขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดีจนกระทั่งคดีมีคำพิพากษาถึงที่สุด สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป
- (3) เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่น และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม การดำเนินงานของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้า

1.3 สมมติฐานการวิจัย

การแบ่งปันข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีการบูรณาการกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งทำให้ยังไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ที่จะตอบสนองให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญา สามารถเข้าถึงข้อมูลและติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกรอบระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ช่องทางหรือเครื่องมือสำหรับประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีเพื่อติดตามการดำเนินคดีอาญาที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ในการติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรม เพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- (1) ได้ทราบและเข้าใจขั้นตอนการติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565
- (2) ได้นวัตกรรมที่ใช้ติดตามขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปในกระบวนการยุติธรรม สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป และได้นวัตกรรมที่แต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม สามารถแบ่งปันข้อมูลอย่างเป็นรูปธรรม
- (3) ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ที่โปร่งใส และสามารถติดตามขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาทั่วไปได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

2.1 ทฤษฎี แนวคิด และ/หรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 กรอบระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา

ปัญหาในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยที่มักจะเป็นประเด็นลำดับแรกในการร้องเรียนคือ ความล่าช้าในการดำเนินคดีอาญา¹ รวมถึงปัญหาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีไม่สามารถที่จะติดตามสอบถามจนได้ความว่า ในปัจจุบันคดีที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในขั้นตอนใดในกระบวนการยุติธรรม จากปัญหาดังกล่าวจึงต้องพิจารณาเรื่องกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งกรอบระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนที่ถูกกำหนดตามกฎหมาย รวมถึงกฎ ระเบียบ ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม ซึ่งมีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

(1) ประมวลกฎหมายอาญา

เป็นกฎหมายที่กำหนดระยะเวลาชั้นสูงสุดในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเรียกว่า “อายุความ” (Prescription หรือ Limitation) โดยกำหนดตามอัตราโทษในคดีอาญาซึ่งต้องฟ้องและนำตัวผู้กระทำความผิดมาศาล ดังนี้

- 1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- 2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- 3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- 4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- 5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

---

¹ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน, 2565, กรณีความล่าช้าในการดำเนินคดีและเรื่องที่ยื่นฟ้องเนื่องมาจากการอายัดตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน <https://www.ombudsman.go.th/new/กรณีความล่าช้าในการดำเนินคดี/> (11 ธันวาคม 2565)

ในกรณีที่ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือวิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน²

(2) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เป็นกฎหมายที่กำหนดขั้นตอนและกระบวนการดำเนินคดีอาญา โดยมีกำหนดระยะเวลาเกี่ยวกับการควบคุมตัว³ ดังนี้

1) คดีลหุโทษซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น

2) ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

3) ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำความผิดอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียว มีกำหนดไม่เกิน 7 วัน

4) ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือนแต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 48 วัน

5) ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกิน 84 วัน

(3) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499

เป็นกฎหมายที่กำหนดกระบวนการพิจารณาคดีในศาลแขวง ซึ่งได้กำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีและการผิดฟ้อง⁴ ดังนี้

² มาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

³ มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

⁴ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

1) ในการสอบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ เมื่อมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแขวงให้ทันภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ แต่มีให้นับเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ต้องหาจากที่จับมายังที่ทำการของพนักงานสอบสวน จากที่ทำการของพนักงานสอบสวนหรือจากที่ทำการของพนักงานอัยการมาศาลเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย

2) ในกรณีที่ไม่มีกรจับแต่พนักงานสอบสวนได้แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการพร้อมกับส่งให้ผู้ต้องหาไปพบพนักงานอัยการ เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแขวงให้ทันภายในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาได้รับแจ้งข้อหา แต่มีให้นับเวลาเดินทางตามปกติจากที่ทำการของพนักงานสอบสวนหรือจากที่ทำการของพนักงานอัยการมาศาลเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย

3) ในกรณีที่เกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลให้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าวตามข้อ (1) และ (2) ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปได้อีกคราวละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสามคราว ในการวินิจฉัยคำร้องเช่นว่านี้ ถ้ามีการขอให้ขังผู้ต้องหาด้วยหรือผู้ต้องหาแสดงตัวต่อศาล ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานมาเบิกความประกอบก็ได้

4) เมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องครบสามคราวแล้ว หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น ศาลจะอนุญาตตามขอนั้นได้ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล ถ้ามีการขอให้ขังผู้ต้องหาด้วยหรือผู้ต้องหาแสดงตัวต่อศาล ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่ ในกรณีเช่นว่านี้ ศาลมีอำนาจสั่งอนุญาตให้ผิดฟ้องต่อไปได้คราวละไม่เกิน 6 วัน แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินสองคราว

5) ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน หากผู้ต้องหาซึ่งถูกแจ้งข้อหาได้หลบหนีไป ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนต่อไปโดยเร็ว และถ้าการสอบสวนได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาสั่งต่อไป โดยให้นำมาตรา 141 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีที่ระยะเวลาการขอผิดฟ้องตามมาตรานี้ได้สิ้นสุดลงในระหว่างที่ผู้ต้องหาหลบหนี และพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง พนักงานอัยการอาจขออนุญาตฟ้องคดีต่ออัยการสูงสุดตามมาตรา 9 ไว้ก่อนก็ได้

(4) พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565

เป็นกฎหมายที่กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบได้ว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จะพิจารณาเรื่องที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานเสร็จสิ้นเมื่อใด รวมทั้งตรวจสอบความคืบหน้าได้โดยผ่านช่องทางที่หลากหลาย โดยกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาเรื่องในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของตนตามแต่ลักษณะ สภาพหรือประเภทคดี รวมทั้งปริมาณงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ เว้นแต่ มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาไว้เป็นอย่างอื่น⁵

ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนให้แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลา หากไม่แล้วเสร็จให้บันทึกเหตุแห่งความล่าช้าให้ปรากฏ ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด พร้อมทั้งรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบทุกครั้งเพื่อพิจารณาสั่งการ แล้วให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมแจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงเหตุแห่งความล่าช้า ตลอดจนกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้ การรายงานและการแจ้งให้เป็นไปตามวิธีการที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกำหนด ซึ่งต้องมีหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้⁶

ในกรณีที่ไม่มีรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ หรือในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าความล่าช้านั้นเกินสมควรแก่เหตุหรือไม่มีเหตุอันสมควร หรือไม่แจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาดำเนินการทางวินัยต่อไป⁷

(5) ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2563

เป็นระเบียบที่กำหนดระยะเวลาให้พนักงานอัยการต้องปฏิบัติในการดำเนินการเกี่ยวกับคดี โดยในการตรวจพิจารณาสำนวน พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญกับสำนวนทุกประเภท ต้องพิจารณาและสั่งสอบสวนเพิ่มเติมให้เสร็จสิ้นกระแสดความด้วยความรอบคอบและรวดเร็ว แล้วจึงมีความเห็นและคำสั่ง⁸ กรณีสำนวนที่ดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในหกเดือนนับแต่วันรับสำนวนให้หัวหน้าพนักงานอัยการบันทึกรายงานชี้แจงเหตุขัดข้องโดยละเอียดและแนบส่งไปกับรายงานบัญชีสำนวนค้างทุกเดือน เมื่ออธิบดีอัยการได้รับทราบบันทึกรายงานชี้แจงเหตุขัดข้องดังกล่าวแล้วให้อธิบดีอัยการตรวจสอบ ตักเตือน หรือมีบันทึกเร่งรัด หรือวางแนวทางแก้ไขตามที่เห็นสมควร แล้วรายงานผลดำเนินการให้อัยการสูงสุดทราบ⁹ กรณีสำนวนที่ค้างเกิน 2 ปี ให้อธิบดีอัยการเรียกสำนวนมา

⁵ มาตรา 4 ถึงมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565

⁶ เพิ่งอ้าง, มาตรา 7.

⁷ เพิ่งอ้าง.

⁸ ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2563 ข้อ 32

⁹ เพิ่งอ้าง, ข้อ 152

ตรวจสอบว่าเหตุใดจึงล่าช้า หากไม่มีเหตุอันสมควรให้อธิบายการเร่งรัดและแนะนำการสังกัดแก่พนักงานอัยการเจ้าของสำนวนและหัวหน้าพนักงานอัยการ¹⁰

(6) คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556

เป็นคำสั่งที่สำนักงานตำรวจเข้านำมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับเรื่องสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลและสิทธิในกระบวนการยุติธรรมที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคำสั่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องการทำสำนวนการสอบสวน การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา

โดยบทที่ ๒ การอำนวยความสะดวกในคดีอาญา ในข้อ ๑.๒ การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวน นั้นระบุว่า เพื่อเป็นการสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้แจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายในคดีจราจรทางบกซึ่งมีผู้ใช้ผู้ต้องหา หรือญาติของผู้ตายในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ได้รับทราบความคืบหน้าผลการดำเนินการของพนักงานสอบสวน จึงได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งความคืบหน้าผลการดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ในบทที่ ๔ มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และเร่งรัดการสอบสวนคดีอาญา ในข้อ ๓. ระยะเวลาการสอบสวน กำหนดขึ้นมาเพื่อมิให้สำนวนต้องตกอยู่กับพนักงานสอบสวนนานเกินควร ฉะนั้นคดีที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด หรือคดีที่รู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่เรียกหรือจับกุมตัวยังไม่ได้ จึงให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเมื่อเห็นว่าได้สอบสวนมานานพอสมควรแล้วให้เสนอความเห็นทางคดีภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้

(7) ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. 2545

ระยะเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลนั้น มิได้มีกฎหมาย หรือระเบียบ กำหนดไว้โดยชัดเจน ซึ่งระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้ผู้พิพากษาฟังตระหนักว่าเป็นหน้าที่และบทบาทของผู้พิพากษาที่จะต้องควบคุมดูแลให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และต่อเนื่อง โดยจะต้องประสานงานกับคู่ความ ทนายความ และพนักงานอัยการ เพื่อให้เกิดผลดังกล่าวตามข้อ 6 อีกทั้งระเบียบฉบับนี้ยังกำหนดให้ศาลมีการประชุมคดี โดยการกำหนดนัดพร้อมคู่ความทุกฝ่าย เพื่อกำหนดประเด็นในคดีและเพื่อที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานทั้งหมด รวมถึงการกำหนดจำนวนพยาน ซึ่งศาลควรพิจารณาอนุญาตให้สืบพยานเท่าที่จำเป็น กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการสืบพยานให้เหมาะสมแก่รูปคดี และสอบถามถึงปัญหาและข้อขัดข้องเกี่ยวกับการนำพยานมาศาลหรือเหตุอื่นใดที่อาจทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า ตลอดจนวิธีการแก้ไขตามข้อ 7 ถ้าองค์คณะผู้พิพากษาดำเนินการพิจารณาไปโดยล่าช้าเกินสมควรโดยปราศจากเหตุผล จะถูกเรียกคืนสำนวนคดีและโอนสำนวนคดีนั้นให้องค์คณะ

¹⁰ เพิ่งอ้าง, ข้อ 153

ผู้พิพากษาอื่นรับผิดชอบแทน ตามระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการเรียกคืนสำนวนคดีและการโอนสำนวนคดี พ.ศ. 2547 ข้อ 5 และข้อ 6

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมาย และระเบียบภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลยุติธรรม ที่ได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า กรอบระยะเวลาในเรื่องแรก ซึ่งเป็นกรอบใหญ่ในการดำเนินคดีอาญา คือ กรอบอายุความตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจะต้องฟ้องคดีและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาศาลภายในอายุความตามกฎหมาย มิเช่นนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความ อันจะส่งผลให้ไม่สามารถที่จะดำเนินคดีใด ๆ กับผู้ที่กระทำความผิดนั้นได้อีก อย่างไรก็ตาม อายุความในบางคดี เช่น คดีอาญาที่มีระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี นั้น มีอายุความสูงถึงยี่สิบปี ซึ่งหากจะให้ผู้เสียหาย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในคดี ต้องใช้ระยะเวลารอเก็บบัยสิบปีกว่าจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาล ย่อมเป็นระยะเวลาที่ล่าช้าเกินสมควรจนมากเกินไป อีกทั้ง แม้กฎหมายจะกำหนดให้ต้องนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลภายในอายุความตามกฎหมาย ซึ่งเป็นการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง แต่เมื่อสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลาตามกฎหมายได้แล้วก็ตาม เมื่ออยู่ในชั้นพิจารณาของศาล กลับไม่มีกฎหมายใดระบุว่าศาลจะต้องมีคำพิพากษาในคดีดังกล่าวภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งบางคดี คู่ความอาจต้องรอเป็นระยะเวลากว่าสิบปี จนกว่าคดีจะถึงที่สุด

นอกจากนี้ ในการดำเนินคดีอาญานอกจากจะมีกรอบระยะเวลาเรื่องอายุความตามกฎหมายมา กำหนดแล้ว ยังมีกรอบระยะเวลาฝากขังตามมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาเป็นกรอบระยะเวลาในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ กล่าวคือ ในทางปฏิบัติ เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจสามารถจับกุมผู้ต้องหาที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ กฎหมายได้ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี โดยในกรณีที่เป็นความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น ส่วนกรณีอื่น หากผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี พนักงานสอบสวนจะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวนเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้ ซึ่งมีระยะเวลาสูงสุดไม่เกิน 84 วัน หากไม่สามารถฟ้องคดีผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหานั้นได้ทัน ศาลก็จะปล่อยตัวผู้นั้นไป ดังนั้น ระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังดังกล่าว จึงมักเป็นระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวน และพนักงานอัยการมักจะต้องฟ้องผู้ต้องหานั้นให้ทันภายในระยะเวลาฝากขัง เพราะมิเช่นนั้นศาลจะต้องปล่อยตัวบุคคลนั้นไป หากจะนำตัวผู้นั้นมาฟ้องต่อศาลใหม่จะต้องทำการนัดตัวบุคคลนั้น มิเช่นนั้นต้องออกหมายจับและตามจับตัวผู้นั้นมาฟ้องต่อศาลต่อไป ซึ่งบางครั้งอาจเป็นการยากที่จะจับตัวผู้ต้องหาได้ เพราะหลบหนี ไม่ทราบที่อยู่เป็นหลักแหล่ง อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาผิดฟ้องฝากขัง

ไม่ได้เป็นระยะเวลาที่เร่งรัดให้พนักงานสอบสวนต้องทำการสอบสวนและพนักงานอัยการต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังเสมอไป เพราะบางกรณี พนักงานอัยการอาจเห็นว่ายังไม่มีความพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหาได้นั้นได้ หากเกินระยะเวลาผิดฟ้องฝากขัง ก็จำเป็นต้องยอมให้ศาลปล่อยบุคคลดังกล่าวนั้นไป นอกจากนี้ บางกรณี หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว ก็จะไม่มีการผิดฟ้องฝากขังมาเป็นระยะเวลาเร่งรัดให้ต้องฟ้องผู้ต้องหา ดังนั้น ในคดีที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว อาจมีกรณีที่กว่าจะทำการสอบสวนในคดีดังกล่าวเสร็จสิ้น และฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล อาจใช้ระยะเวลาหลายปี จนกระทั่งก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี รวมทั้งบางครั้งทำให้พยานต่าง ๆ เช่น พยานบุคคล หลงลืมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีไปแล้ว หรือพยานวัตถุสูญหายไปแล้ว อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่คดีได้ และแม้สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลยุติธรรมจะมีระเบียบหรือคำสั่งภายในให้ดำเนินคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว มีขั้นตอนในการเร่งรัดการสอบสวนคดี หรือพิจารณาสั่งคดีก็ตาม **แต่ก็มิได้มีการบัญญัติถึงสภาพบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับโทษทางวินัยที่จะได้รับหากมีการสอบสวนคดีหรือพิจารณาคดีล่าช้าเกินสมควรแต่อย่างใด**

2.1.2 ช่องทาง/เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามสถานะการดำเนินคดีอาญาของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา มีระเบียบ หรือช่องทางในการให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี สามารถติดตามความคืบหน้าในการดำเนินคดี ดังต่อไปนี้

(1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ในบทที่ 2 การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา ข้อ 1.2 เรื่องการแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวน นั้นระบุว่า เพื่อเป็นการสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับผู้แจ้งความร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายในคดีจราจรทางบกซึ่งมิใช่ผู้ต้องหา หรือญาติของผู้ตายในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ได้รับทราบความคืบหน้าผลการดำเนินการของพนักงานสอบสวน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน จึงให้พนักงานสอบสวนถือปฏิบัติดังนี้

1) คดีทุกประเภทที่มีผู้แจ้งความร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน

ให้แจ้งความคืบหน้าผลการดำเนินการให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ รวมทั้งผู้ที่ได้รับความเสียหายในคดีจราจรทางบกซึ่งมิใช่ผู้ต้องหา หรือญาติของผู้ตายในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพทราบ โดยให้พนักงานสอบสวนเจ้าของสำนวนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีหน้าที่แจ้งความคืบหน้า

2) การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวนให้ผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษทราบ ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งความคืบหน้าการสอบสวน โดยมีระยะเวลาในการแจ้งความคืบหน้าผลการสอบสวน ดังนี้

- ครั้งแรก เมื่อครบกำหนด 30 วันนับแต่วันรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ
- ครั้งที่สอง เมื่อครบกำหนด 60 วันนับแต่วันที่แจ้งครั้งแรก
- ครั้งที่สาม เมื่อสรุปสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการ

ทั้งนี้หากมีการออกหมายจับหรือจับกุมผู้ต้องหาได้ก็ให้แจ้งผู้ร้องทุกข์หรือผู้กล่าวโทษ

ทราบด้วย

(2) สำนักงานอัยการสูงสุด

ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG- Tracking) เป็นแอปพลิเคชันที่เชื่อมต่อข้อมูลจากฐานข้อมูลสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อเพิ่มช่องทางให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสามารถเรียกดูข้อมูล ติดตามสถานะการดำเนินคดี รวมถึงการนัดหมายคดีของพนักงานอัยการได้อย่างสะดวกผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต เป็นต้น เพื่อลดขั้นตอนในการเดินทางไปติดต่อราชการ โดยมีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปกระบวนการขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และการให้บริการประชาชน ด้วยข้อมูลข่าวสารและการบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล โดยมีฟังก์ชันในการทำงาน ดังนี้

- ประเมินคุณภาพของการให้บริการ ประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานอัยการสูงสุด
- ติดตามข่าวประชาสัมพันธ์และกิจกรรมของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานต่าง ๆ ของสำนักงานอัยการสูงสุด
- ค้นหาหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ สถานที่ตั้งของสำนักงานอัยการต่าง ๆ ได้ทั่วประเทศ
- ติดตามความคืบหน้าของคดีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
- กรอกข้อมูลเพื่อยื่นคำร้องออนไลน์ได้โดยมีแบบฟอร์มคำร้องต่าง ๆ
- สามารถทราบวัน เวลา สถานที่การนัดหมายต่าง ๆ ของคดี

(3) ศาลยุติธรรม

ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service : CIOS) เป็นระบบบริการสืบค้นและติดตามข้อมูลคดี ติดตามวันนัดพิจารณา ติดตามผลการส่งหมายและคำสั่งศาลผ่านอินเทอร์เน็ตตลอด 24 ชั่วโมง เป็นการเพิ่มความสะดวก และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคู่ความในคดีหรือประชาชน ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียกดูข้อมูลคดีของคู่ความที่เกี่ยวข้องในคดีได้ทุกเวลาที่ต้องการ สามารถใช้งานได้ด้วยอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ อุปกรณ์แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และภายหลังจากจากสถานการณ์ โควิด-19 ระบบ CIOS ได้เปิดให้บริการที่อำนวยความสะดวก

แก่ประชาชนมากขึ้น โดยได้เพิ่มฟังก์ชันเพิ่มเติมขึ้นมา ได้แก่ การขอคัดถ่ายเอกสารในสำนวน การขอหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด การยื่น รับ ส่งคำคู่ความและเอกสาร

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าปัจจุบัน หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาทั้งในชั้นก่อนฟ้อง และหลังฟ้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรมนั้น ต่างมีเครื่องมือและนวัตกรรมให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องในคดี สามารถติดตามความคืบหน้าของการดำเนินคดีในชั้นต่าง ๆ ของหน่วยงานตนเองได้ แต่เป็นไปในลักษณะที่แต่ละหน่วยงานต่างพัฒนาไม่มีการบูรณาการเชื่อมโยงส่งต่อข้อมูลกันในแต่ละหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีสามารถติดตามสถานะคดีผ่านเครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งเพียงเครื่องมือเดียว ตั้งแต่เริ่มดำเนินคดีจนกระทั่งคดีมีคำพิพากษาถึงที่สุดได้

2.1.3 นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดระยะเวลาการปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรม

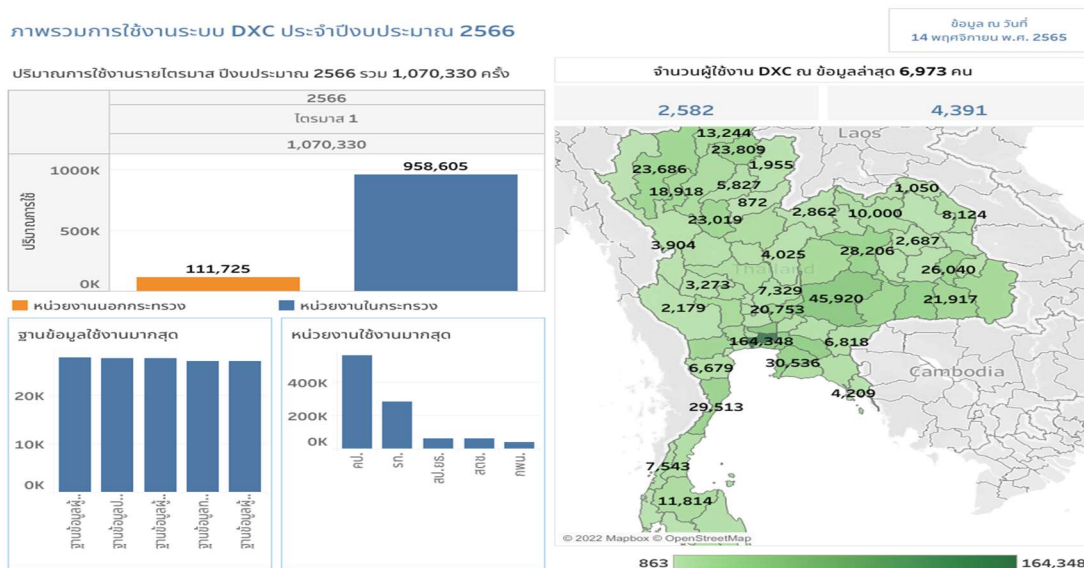
ในปี พ.ศ.2550 กระทรวงยุติธรรมได้ให้การสนับสนุนและดำเนินการจัดตั้งศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC) ขึ้นเพื่อดำเนินการแลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งให้กับหน่วยงานที่มีความพร้อมและมีความสามารถในการแลกเปลี่ยนข้อมูล สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้ โดยปัจจุบัน มีหน่วยงานที่เข้าร่วมการให้บริการสืบค้นข้อมูลด้านกระบวนการยุติธรรม รวมจำนวนทั้งสิ้น 26 หน่วยงาน มีฐานข้อมูลจำนวน 64 ฐานข้อมูล อาทิเช่น ฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ของกรมการปกครอง ข้อมูลผู้ต้องหา/จำเลย ของสำนักงานอัยการสูงสุด ข้อมูลหมายจับของศาล ทะเบียนยานพาหนะ ของกรมการขนส่งทางบก เป็นต้น¹¹

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินโครงการที่ผ่านมา ยังมีปัญหาทางด้านความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีของแต่ละหน่วยงานที่เข้าให้บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม เช่น ฐานข้อมูลระบบรักษาความปลอดภัยคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ และระบบงานสารสนเทศที่ยังตอบสนองความต้องการของผู้ใช้อย่างไม่เต็มที่ อีกทั้งยังมีอุปสรรคของการทำงานทั้งในระดับนโยบาย และภาคปฏิบัติ¹²

¹¹ ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการสัมพันธสัมพันธ์ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DATA EXCHANGE CENTER)

¹² ความเป็นมาของ DATA EXCHANGE CENTER : DXC, เข้าถึงที่ <https://www.dxc.go.th/index.php/about-us/>

สถิติการใช้งานศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC) ที่ผ่านมา

(ที่มา : ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC), ๒๕๖๕)

2.2 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยมุ่งเน้นเฉพาะกระบวนการดำเนินคดีอาญาทั่วไป โดยมีสมมุติฐานว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีกระบวนการข้อมูลผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ กระบวนการยุติธรรมมีความล่าช้า ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรม และไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงได้มีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในส่วนของกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และระบบสารสนเทศของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาพิจารณากำหนดแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมสำหรับการติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปเพื่อแก้ไขปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 โดยมีเป้าหมายสำคัญคือทำให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีอาญาสามารถเข้าถึงข้อมูลและติดตามการดำเนินคดีอาญาทั่วไปได้โดยสะดวกและรวดเร็ว อันจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย

3.1 รูปแบบการศึกษาวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมถึงขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด ปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดีอาญา ฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องหลัก ๆ ในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม รวมถึงศึกษาพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบหรือผู้ใช้งานระบบ CRIMES ระบบ OAG- Tracking ระบบ CIOS และระบบ DXC

โดยผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากรรณกรรมปฐมภูมิ (primary literature) ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565 คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2563 ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. 2545 และวรรณกรรมทุติยภูมิ (secondary literature) ได้แก่ แผ่นพับประชาสัมพันธ์ ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (DXC) แผ่นพับประชาสัมพันธ์ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG- Tracking) และข้อมูลจากการสัมภาษณ์

3.2 ประเด็นที่ศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษากรอบระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญาทั่วไปตามกฎหมาย กฎ หรือระเบียบภายในของหน่วยงาน สภาพการทำงานในปัจจุบันของระบบสารสนเทศและระบบในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการติดตามสถานะการดำเนินคดีอาญาที่แต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมหลักใช้ ได้แก่ ระบบ CRIMES ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระบบ OAG- Tracking ของสำนักงานอัยการสูงสุด ระบบ CIOS ของศาลยุติธรรม และระบบ DXC ของกระทรวงยุติธรรม โดยผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์จากผู้ใช้งานระบบจริง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในเรื่องกรอบระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กฎ ระเบียบของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา พบว่า แม้ว่าการดำเนินคดีอาญาจะมีกรอบระยะเวลาในเรื่องอายุความตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งจะต้องฟ้องคดีและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในอายุความตามกฎหมาย มิเช่นนั้นคดีเป็นอันขาดอายุความก็ตาม แต่อายุความในบางคดี เช่น คดีอาญาที่มีระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปีนั้น มีอายุความสูงถึงยี่สิบปี ซึ่งหากจะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีต้องรอระยะเวลาในการดำเนินคดีตามกฎหมายในเรื่องอายุความดังกล่าว ย่อมเป็นระยะเวลาที่ล่าช้าเกินสมควร และแม้จะสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องต่อศาลได้ทันภายในระยะเวลาตามกฎหมาย แต่ในการพิจารณาคดีในชั้นศาลกลับไม่มีกฎหมายใดระบุว่าศาลจะต้องมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาในแต่ละคดีภายในระยะเวลาเท่าใด

ทั้งนี้ ในการดำเนินคดีอาญา นอกจากจะมีกรอบระยะเวลาเรื่องอายุความตามกฎหมายมากำหนดแล้ว ยังมีกรอบระยะเวลาฝากขังตามมาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาเป็นกรอบระยะเวลาในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้อง ซึ่งในทางปฏิบัติ ระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังดังกล่าวมักจะเป็นระยะเวลาที่พนักงานสอบสวนจะต้องทำการสอบสวน และพนักงานอัยการมักจะต้องฟ้องผู้ต้องหาให้ทันภายในระยะเวลาฝากขัง มิเช่นนั้นแล้วศาลจะปล่อยตัวบุคคลนั้นไปหากนำตัวผู้ต้องหาไม่ทันภายในระยะเวลาผิดฟ้องฝากขัง อย่างไรก็ตาม ระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังไม่ได้เป็นระยะเวลาที่เร่งรัดให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนและพนักงานอัยการต้องฟ้องคดีภายในระยะเวลาผิดฟ้องฝากขังเสมอไป เพราะบางกรณี พนักงานอัยการอาจเห็นว่ายังไม่มีพยานหลักฐานที่ชัดเจนเพียงพอที่จะฟ้องผู้ต้องหา นั้นได้ หากเกินระยะเวลาผิดฟ้องฝากขัง ก็จำต้องยอมให้ศาลปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป นอกจากนี้ในบางกรณี หากผู้ต้องหาได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว อาจมีการใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีในชั้นก่อนฟ้องเป็นระยะเวลาหลายปีกว่าคดีจะขึ้นสู่ศาล เนื่องจากไม่มีระยะเวลาในการผิดฟ้องฝากขังตามกฎหมายมาเป็นตัวเร่งรัด จนอาจก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี และอาจทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ สูญหายไป อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่คดีได้ และแม้สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และศาลยุติธรรมจะมีระเบียบหรือคำสั่งภายในให้ดำเนินคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาด้วยความรวดเร็ว มีขั้นตอนในการเร่งรัดการสอบสวนคดี หรือพิจารณาสั่งคดีก็ตาม แต่ก็มิได้มีการบัญญัติถึงสภาพบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับโทษทางวินัยที่จะได้รับหากมีการสอบสวนคดีหรือพิจารณาคดีล่าช้าเกินสมควรแต่อย่างใด ทำให้การดำเนินคดีอาญาในบางคดีมีความล่าช้า

และแม้พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 นั้น ได้กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม ทุกขั้นตอนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่ ประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมตามพระราชบัญญัติ ดังกล่าว ซึ่งคาดว่าอยู่ในระหว่างการดำเนินการของแต่ละหน่วยงาน อีกทั้ง แม้ว่าพระราชบัญญัติ ดังกล่าวจะบัญญัติให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องจัดให้มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือ วิธีการอื่นใดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวกและรวดเร็ว เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถทราบหรือตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมได้ แต่ตาม พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้กำหนดว่าแต่ละหน่วยงานต้องมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ต้องมีการ บูรณาการข้อมูลร่วมกัน

นอกจากนี้ เมื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องหลักๆ ในการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม พบว่า แต่ละหน่วยงานมีระบบสารสนเทศที่ใช้ในการ ดำเนินงานและระบบที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการติดตามสถานะการดำเนินคดีอาญา เป็นของตนเอง คือ ระบบ CRIMES ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการ ประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG- Tracking) และระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (case information online service : CIOS) โดยหน่วยงานหลักในการดำเนินคดีอาญาทั้งสามหน่วยงาน ดังกล่าวมีการทำบันทึกความตกลง ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางคดีผ่านทางศูนย์แลกเปลี่ยน ข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (data exchange center : DXC) โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

(1) ระบบ CRIMES ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ¹³

จากการศึกษาพบว่า ระบบ CRIMES (Criminal Record Information Management Enterprise System) เป็นระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วประเทศในระบบรวมศูนย์กลาง เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสืบค้นข้อมูลได้ ทุกประเภทด้วยความรวดเร็ว ช่วยลดความยุ่งยากซับซ้อน และลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง สามารถประมวลผลข้อมูลให้เป็นสถิติต่าง ๆ ได้ โดยมีระบบงานที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกแก่ ประชาชน ประกอบด้วย

1) ระบบงานบันทึกข้อมูล คดีอาญาทั่วไป คดีอุบัติเหตุจราจร เหตุทรัพย์หาย เหตุร้าย เหตุคนหาย พลัดหลง เหตุคนตายไม่ทราบชื่อ แผนประทุษกรรม เหตุที่ต้องรายงาน

¹³ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง สำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, เข้าถึงที่ <http://crimes.police.go.th/>

2) ระบบงานสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลแต่ละแหล่งข้อมูลโดยตรง ได้แก่ ข้อมูลในระบบสารสนเทศ ข้อมูลอาชญากรรมสำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ข้อมูลทะเบียนราษฎร ข้อมูลทะเบียนยานพาหนะ ข้อมูลใบอนุญาตขับรถยนต์และจักรยานยนต์ ข้อมูลทะเบียนปืน ข้อมูลใบอนุญาตพกพาอาวุธ และ ข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3) ระบบงานบริการข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นระบบสำหรับรายงานสถิติ ระบบพิมพ์เอกสารตามรูปแบบต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Data exchange) สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อนำข้อมูลเข้าสู่ระบบงานอื่น ๆ เช่น ข้อมูลบุคคลพันโทฯ เป็นต้น หรือนำข้อมูลจากฐานข้อมูลไปใช้ในรูปแบบ XML, ASCII Text, Adobe Acrobat PDF และ Microsoft Word เป็นต้น

4) ระบบแจ้งเตือน แจ้งเตือนเกี่ยวกับการครบกำหนดเวลาของงานต่าง ๆ (Alarm Service) เช่น ครบกำหนดการส่งสำนวนคดี ครบกำหนดการขอคัดฟ้องฝากขัง เป็นต้น

5) ระบบงานบริหารจัดการข้อมูลและระบบ เพื่อตรวจสอบคดีในความรับผิดชอบ บริหารสิทธิเจ้าของคดี และการเข้าถึงข้อมูลคดี

ทั้งนี้ โครงการระบบ CRIMES ได้คาดหวังว่าระบบจะมีประโยชน์ต่อประชาชน ดังนี้

1) ประชาชนได้รับการบริการการอำนวยความสะดวกในเบื้องต้นอย่างรวดเร็ว ลดเวลาการรอคอยการแจ้งความที่สถานีตำรวจ

2) ประชาชนสามารถได้รับการบริการที่เป็นธรรม สามารถตรวจสอบข้อมูลและติดตามความคืบหน้าทางคดีจากพนักงานสอบสวนได้

3) การบริการประชาชนของสถานีตำรวจ เป็นมาตรฐานเดียวกันทำให้ประชาชนได้รับการปฏิบัติและการบริการอย่างเท่าเทียมเสมอภาคกัน

4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันสามารถส่งต่อข้อมูลผ่านระบบให้กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก เช่น พนักงานอัยการ ศาลราชทัณฑ์ นำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกทั้งกระบวนการอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

5) ประชาชนมีความสุขและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนสังกัดสถานีตำรวจนครบาลแห่งหนึ่ง พบว่ามีข้อขัดข้องที่ทำให้ไม่สามารถใช้งานระบบ CRIMES ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น ปัจจุบันใช้เพียงบันทึกข้อมูลคดีขณะรับแจ้งความเท่านั้น ยังไม่สามารถใช้ระบบ CRIMES เพื่อช่วยในการทำสำนวนการสอบสวนและติดตามความคืบหน้าของคดีได้ อีกทั้ง ยังบันทึกฐานข้อมูลคดีเก่าเข้าสู่ระบบยังไม่ครบถ้วน ถึงแม้จะมีคำสั่งให้รีบดำเนินการแล้วก็ตาม รวมทั้ง การใช้งานระบบค่อนข้างยุ่งยาก

ต้องใช้เวลาในการบันทึกข้อมูล และประชาชนยังไม่สามารถเข้าใช้งานระบบได้ ทำให้การแจ้งผลความคืบหน้าการสอบสวนแก่ผู้เสียหายตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556 ยังต้องทำเป็นจดหมายแจ้งไป เป็นต้น

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ที่พบว่า แม้ปัจจุบันทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีความพยายามนำเอาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของตำรวจ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งระบบ CRIMES ก็เป็นระบบสารสนเทศที่มีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนและเอื้อให้การปฏิบัติงานของตำรวจมีประสิทธิภาพ แต่ข้อเท็จจริงยังพบปัญหาในทางปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเชิงบุคลากรที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ทักษะในการใช้ระบบ ตัวระบบเองที่ค่อนข้างใช้งานยาก ไม่เป็นมิตรต่อผู้ใช้ และปัญหาในการเชื่อมต่อบริหาร ระบบ ปัญหาเชิงบริหารที่ระบบ CRIMES กลายเป็นการสร้างภาระในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงขาดการนำเอาข้อมูลในระบบไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้เกิดเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น โดยผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเห็นว่า 1) ต้องอาศัยผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง 2) มีการปรับระบบให้ทันสมัย สอดคล้องและบูรณาการ 3) ปรับปรุงการบริหารจัดการที่สนับสนุนการใช้ระบบ 4) เสริมการใช้ระบบ CRIMES นอกเหนือจากการใช้แค่เป็นฐานหรือคลังข้อมูล แต่ต้องเป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ ไปสู่สารสนเทศที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน และ 5) เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานเองควรต้องยกระดับ และตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ¹⁴

(2) ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG- Tracking)

จากการศึกษาพบว่า ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG- Tracking) นั้น เป็นแอปพลิเคชันที่เชื่อมต่อข้อมูลจากฐานข้อมูลสารบบคดีอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อเพิ่มช่องทางให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสามารถเรียกดูข้อมูลติดตามสถานะการดำเนินคดี รวมถึงการนัดหมายคดีของพนักงานอัยการได้อย่างสะดวกผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ แท็บเล็ต เป็นต้น¹⁵ เพื่อลดขั้นตอนในการเดินทางไปติดต่อราชการ โดยมีเป้าหมายเพื่อปฏิรูปกระบวนการทัศน์ในการปฏิบัติงาน และการให้บริการประชาชนด้วยข้อมูลข่าวสาร และการบริการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล โดยมีฟังก์ชันในการทำงาน ดังนี้

¹⁴ พันตำรวจโท สืบสกุล เข้มทอง, (๒๕๖๒) การถอดบทเรียนการนำระบบ CRIMES มาใช้กับการสืบสวนสอบสวน

¹⁵ ข้อมูลจากแผ่นพับประชาสัมพันธ์ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชน (OAG- Tracking) ของสำนักงานอัยการสูงสุด

- ประเมินคุณภาพของการให้บริการ ประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานอัยการสูงสุด
- ติดตามข่าวประชาสัมพันธ์และกิจกรรมของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ และการดำเนินงานต่าง ๆ ของสำนักงานอัยการสูงสุด
- ค้นหาหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ สถานที่ตั้งของสำนักงานอัยการต่าง ๆ ทั่วประเทศ
- **ติดตามความคืบหน้าของคดีที่มีส่วนเกี่ยวข้อง**
- กรอกข้อมูลเพื่อยื่นคำร้องออนไลน์ได้โดยมีแบบฟอร์มคำร้องต่าง ๆ เช่น คำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว คำร้องขอเลื่อนส่งตัวฟ้องศาล คำร้องขอคัดสำเนาเอกสารในคดี คำร้องรับทราบนัด เป็นต้น
- สามารถทราบวัน เวลา สถานที่การนัดหมายต่าง ๆ ของคดี

ทั้งนี้ การใช้งานระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG-Tracking) ดังกล่าว ประชาชนทั่วไปที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี และไม่ได้ทำการลงทะเบียนจะสามารถใช้งานในหมวดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการให้บริการ ประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักงานอัยการสูงสุด และประเมินประสิทธิภาพของแอปพลิเคชัน ติดตามข่าวประชาสัมพันธ์และกิจกรรมของสำนักงานอัยการสูงสุด และค้นหาหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่ สถานที่ตั้งของสำนักงานอัยการต่าง ๆ ทั่วประเทศได้เพียงเท่านั้น ส่วนการติดตามความคืบหน้าของคดี การยื่นคำร้องทางออนไลน์ และการติดตามวัน เวลา สถานที่นัดหมายต่าง ๆ ของคดีนั้น ประชาชนที่สามารถใช้งานในหมวดดังกล่าวได้จะต้องเป็นประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีเท่านั้น เช่น เป็นผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาในคดี โดยต้องทำการลงทะเบียนผู้ใช้งานในระบบ และกรอกข้อมูลคดีที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงสำนักงานอัยการที่รับผิดชอบคดี เป็นต้น จากนั้น เมื่อดำเนินการลงทะเบียนแล้ว ผู้ใช้งานจะต้องไปติดต่อที่สำนักงานอัยการที่ลงทะเบียนไว้เพื่อทำการยืนยันตัวตนต่อหน้าเจ้าหน้าที่ จึงจะได้รับการอนุมัติเพื่อเข้าใช้งานในระบบ

ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี ที่ได้รับการอนุมัติเพื่อเข้าใช้งานแล้ว จะสามารถติดตามความคืบหน้าการดำเนินคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของพนักงานอัยการได้ โดยสามารถทราบรายละเอียดเกี่ยวกับสถานะการรับสำนวน วันที่รับสำนวนจากพนักงานสอบสวน คดีนั้นพนักงานอัยการมีคำสั่งในสำนวนคดีแล้วหรือไม่ หรืออยู่ระหว่างการสอบสวนเพิ่มเติม และเมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งในคดีแล้ว และต้องมีการนัดหมายประชาชนที่เกี่ยวข้องกับคดี ก็สามารถตรวจสอบวันเวลานัดหมาย และสถานที่นัดหมายในระบบได้ หากคดีดังกล่าวมีคำพิพากษาแล้ว ประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับเลขคดีแดง วันที่มีคำพิพากษา และคำพิพากษาของศาลโดยย่อได้¹⁶

¹⁶ ข้อมูลจากคู่มือการใช้งานระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชน (OAG-Tracking) ของสำนักงานอัยการสูงสุด สำหรับประชาชนทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ระบบติดตามข้อมูลคดีเพื่อบริการประชาชนของสำนักงานอัยการสูงสุด (OAG-Tracking) จะเริ่มให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสามารถติดตามสถานะการดำเนินคดีได้ต่อเมื่อสำนักงานอัยการสูงสุดได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้วเท่านั้น

(3) ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service : CIOS)

จากการศึกษาพบว่า ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (Case Information Online Service : CIOS) เป็นระบบบริการข้อมูลคดีที่สามารถสืบค้นและติดตามสถานะความเคลื่อนไหวของคดี เช่น วันนัดพิจารณา ผลการส่งหมาย และคำสั่งศาล ผ่านอินเทอร์เน็ตตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อให้ทนายความหรือคู่ความเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้รวดเร็วขึ้น และลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางของคู่ความในคดีหรือประชาชน ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียกดูข้อมูลคดีที่คู่ความเกี่ยวข้องในคดีได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการ ซึ่งเป็นการให้บริการระบบตรวจสอบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น การยื่นคำคู่ความและเอกสารต่าง ๆ และการให้บริการระบบติดตามสำนวนคดี โดยระบบจะแสดงวันนัดพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องของคู่ความทั้งหมดในรูปแบบปฏิทิน หรือรูปแบบตารางรายการนัดพิจารณาคดี

โดยการใช้ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (CIOS) นั้น ทนายความหรือคู่ความจะต้องลงทะเบียนขอใช้งานผ่านระบบ CIOS โดยการกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มลงทะเบียน และรอรับ SMS เพื่อรับรหัส OTP และรหัสผ่าน ตามเบอร์โทรศัพท์ที่กรอกในแบบฟอร์มลงทะเบียน เมื่อได้รับ SMS แล้วจะต้องกรอกรหัส OTP และบันทึกข้อมูล จากนั้นจะต้องเข้าสู่ระบบโดยกรอกเลขบัตรประชาชนและรหัสผ่านที่ได้รับจาก SMS เพื่อเข้าสู่ระบบใช้งาน

เมื่อทนายความหรือคู่ความต้องการการติดตามสำนวนคดี เพื่อต้องการทราบความเคลื่อนไหวและรายละเอียดของคดี จะต้องยื่นคำขอติดตามคดีล่วงหน้า ผ่านระบบ CIOS หรือยื่นแบบฟอร์มแจ้งความประสงค์แก่หน่วยงานศาลอีกครั้งหนึ่งภายหลังจากที่ลงทะเบียนขอใช้งาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้งานซึ่งเป็นทนายความของสำนักงานกฎหมายแห่งหนึ่ง พบว่ามีข้อขัดข้องที่ทำให้ไม่สามารถใช้ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (CIOS) เพื่อติดตามข้อมูลคดีหรือสถานะความเคลื่อนไหวของคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากระบบบริการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักในการยื่นคำคู่ความและเอกสารต่อศาลออนไลน์ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ส่วนการติดตามการพิจารณาคดีเป็นวัตถุประสงค์รอง เนื่องจากการเข้าสู่ระบบและการใช้บริการระบบดังกล่าวผ่านอินเทอร์เน็ตค่อนข้างสลับซับซ้อนหลายขั้นตอน ทำให้ทนายความหรือคู่ความที่ไม่ได้ศึกษาเรื่องคอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยี ไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้บริการระบบดังกล่าวได้

จากที่กล่าวมา ระบบบริการข้อมูลคดีศาลยุติธรรม (CIOS) นั้น เป็นระบบติดตามความเคลื่อนไหวของคดีได้เฉพาะการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลเพียงเท่านั้น ยังไม่มีการบูรณาการแบ่งปันข้อมูลการพิจารณาคดีในชั้นสอบสวน หรือชั้นพิจารณาสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการก่อนการฟ้องคดีต่อศาล รวมทั้งการเข้าสู่ระบบและการใช้บริการระบบดังกล่าวผ่านอินเทอร์เน็ต

ค่อยข้างสลับซับซ้อนหลายขั้นตอน ผู้ใช้บริการจะต้องมีความรู้ความสามารถในเรื่องระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีพอสมควร ถึงจะสามารถใช้ระบบบริการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(4) ศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC)

จากการศึกษาด้วยเอกสาร บทความต่างๆ และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ DXC ได้แก่ นางสาวทิมา ทองศรีจันทร์ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม พบว่า ปัจจุบัน กระทรวงยุติธรรมมีศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (Data Exchange Center : DXC) ซึ่งพัฒนาระบบและดูแลรับผิดชอบโดย สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม อันเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลในหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ เป็นต้น โดยปัจจุบันมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลคดี รวมถึงสถานะทางคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมผ่านระบบ DXC อยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแม้จะมีการทำข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และสำนักงานศาลยุติธรรม ในการที่จะร่วมให้บริการแลกเปลี่ยนข้อมูลคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนผ่านระบบ DXC แล้วก็ตาม **แต่ปัจจุบัน หน่วยงานหลักทั้งสามหน่วย ยังมิได้มีการเปิดให้หน่วยงานอื่นสามารถเห็นข้อมูลหรือสถานะคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนได้** อาจด้วยปัญหาเรื่องความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี หรือความกังวลในด้านความปลอดภัยของข้อมูล อีกทั้ง การที่มีเพียงข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน จึงมิใช่สภาพบังคับให้แต่ละหน่วยงานจำต้องแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานะคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน จึงทำให้การดำเนินงานของระบบ DXC ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถเป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมได้อย่างแท้จริงและยังไม่สามารถใช้ในการติดตามสถานะคดีได้

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 นั้น ได้กำหนดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ แต่ไม่ได้กำหนดว่าแต่ละหน่วยงานต้องบูรณาการข้อมูลร่วมกัน ปัจจุบัน หน่วยงานหลักในการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรมนั้น มีระบบสารสนเทศที่ใช้ในการดำเนินงานและระบบที่ใช้ในการติดตามสถานะการดำเนินคดีอาญาเป็นของตนเองแยกจากกัน ไม่มีการเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนข้อมูลคดี และสถานะการดำเนินคดีที่อยู่ในระหว่างการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ในปัจจุบันมีเพียง ระบบ OAG - Tracking ของสำนักงานอัยการสูงสุด และระบบ CIOS ของสำนักงานศาลยุติธรรมเท่านั้น ที่เปิดให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย เป็นต้น สามารถติดตามสถานะคดีได้ ส่วนระบบ CRIMES ของตำรวจ ในปัจจุบันนั้น ยังไม่สามารถให้บริการประชาชนเพื่อใช้ในการติดตามสถานะคดี นอกจากนี้ แม้แต่ละหน่วยงานหลักในการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม จะมีการทำบันทึกความเข้าใจร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางคดีผ่านทางศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม (data exchange center : DXC) อย่างไรก็ตาม พบว่าในปัจจุบัน หน่วยงานดังกล่าวยังไม่มี การบูรณาการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ข้อมูลคดี สถานะการดำเนินคดี เป็นต้น ผ่านระบบ DXC ได้อย่างครบถ้วน

ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวข้างต้นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม ยังไม่มีการบูรณาการในการส่งต่อ เชื่อมโยง แบ่งปันข้อมูลกัน อย่างเป็นรูปธรรม จึงไม่สามารถตอบสนองเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาในการเข้าถึงข้อมูลและการติดตามการดำเนินคดีอาญาได้โดยสะดวกและรวดเร็ว ประชาชนสามารถติดตามสถานะคดีที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการดำเนินการของสำนักงานอัยการสูงสุด หรือของศาลยุติธรรมได้เท่านั้น แต่ยังไม่มีความพร้อมหรือนวัตกรรมใดที่ประชาชนสามารถใช้งานเพียงระบบเดียวในการติดตามสถานะคดีตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นคดีจนถึงมีคำพิพากษาถึงที่สุด รวมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการระยะเวลาในการดำเนินคดีแต่ละประเภทได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น ผู้ต้องหา ผู้เสียหาย เป็นต้น สามารถเข้ามาใช้ติดตามสถานะทางคดีอาญาทั่วไปได้ตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดีจนคดีมีคำพิพากษาถึงที่สุดตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2565 ได้นั้น ปรากฏเป็นข้อเสนอแนะในการศึกษาดังนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะระยะสั้น

คณะผู้ศึกษาเล็งเห็นว่าเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ในระยะแรกการติดตามคดีตั้งแต่ชั้นเริ่มต้นคดีจนคดีมีคำพิพากษาถึงที่สุด สามารถทำงานผ่านช่องทางที่มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีขึ้นมาแล้ว ได้แก่ แพลตฟอร์มบริหารจัดการปัญหาเมือง ที่มีชื่อเรียกว่า “Traffy Fondue” (ทราฟฟี ฟองดูว์) ซึ่งพัฒนาโดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) โดยเป็นระบบที่เปิดกว้างให้ประชาชนแจ้งและติดตามปัญหาเมืองต่าง ๆ¹⁷ เช่น ปัญหาการทุจริต ปัญหาสาธารณสุข เป็นต้น เพื่อสำหรับให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมารับเรื่อง โดยประชาชนสามารถแจ้งปัญหาได้โดยง่ายผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์ (LINE) โดยสามารถเพิ่มเพื่อน @traffyfondue เพียงเท่านี้ก็สามารถส่งข้อความเพื่อแจ้งปัญหาได้ทันที ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในการแก้ไขปัญหาในระยะเริ่มแรกสามารถที่จะนำแพลตฟอร์มดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี สามารถติดตามสถานะการดำเนินคดีต่าง ๆ โดยต้องทำการยืนยันตัวตน และความเกี่ยวข้องกับคดีในระบบเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล โดยอาจเริ่มจากคดีที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน เพื่อให้ได้ทราบสถานะของการดำเนินการว่าอยู่ในขั้นตอนใด โดยให้ผู้ดูแลระบบสามารถประสานงานและติดตามการดำเนินคดีผ่านระบบสารสนเทศของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญา และแจ้งข้อมูลกลับไปยังประชาชนได้ อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อีกทางหนึ่ง รวมถึงอาจเป็นการแจ้งเรื่องที่คาดว่าจะเป็นคดีหรือการกระทำผิดกฎหมายทั้งทางอาญา แพ่ง และปกครอง ได้อีกด้วย

¹⁷“Traffy Fondue” (ทราฟฟี ฟองดูว์) ตัวช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง ,เข้าถึงที่ https://www.nstda.or.th/home/performance_post/traffy-fondue/

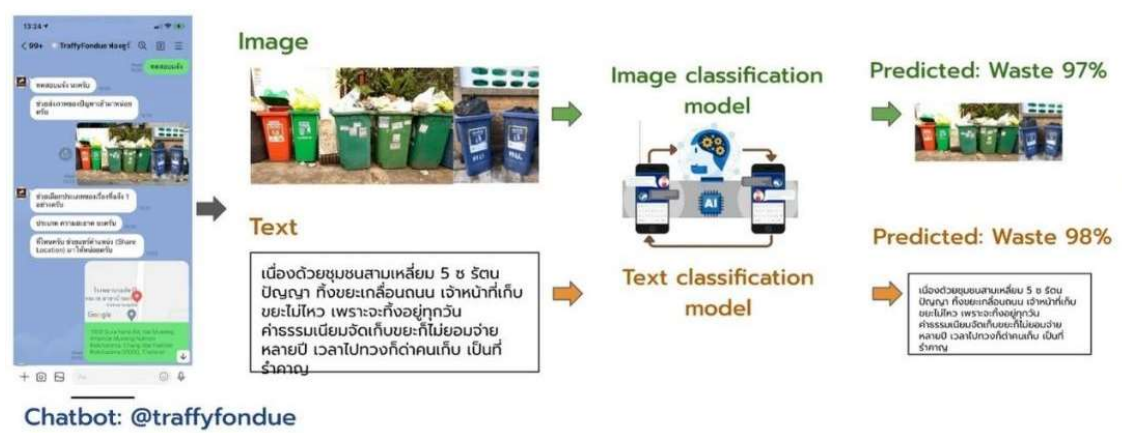
“ประชาชนมีส่วนร่วมในการแจ้งและแก้ไขปัญหาของเมือง เพิ่มประสิทธิภาพ ลดเวลา ลดค่าใช้จ่าย และทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้น”

 <p>Input</p> <p>แจ้งไฟกิ่งดับ</p> <p>Output/outcome</p> <p>จุดเสี่ยงลดลง ความปลอดภัยเพิ่มขึ้น</p>	 <p>แจ้งเก็บขยะรีไซเคิล</p> <p>ลดมลพิษ ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์</p>	 <p>แจ้งถนนไม่ปกคลุมที่อยู่สัตว์พิษ</p> <p>สภาพแวดล้อมดีขึ้น ยกระดับคุณภาพชีวิต</p>	 <p>แจ้งถนนเป็นหลุมบ่อ</p> <p>ลดอุบัติเหตุทางถนน ลดค่าบำรุงรักษาถนน</p>	 <p>แจ้งควั่นไฟฟ้า</p> <p>ลดการสูญเสียพื้นที่ป่า ลดมลพิษ ลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์</p>
---	---	--	---	---

(ที่มา : <https://www.traffy.in.th>)

ความเป็นนวัตกรรมของผลงาน : Traffy Fondue ทำงานอย่างไร?

● **Image classification & Text classification**

(ที่มา : <https://www.traffy.in.th>)

5.2.2 ข้อเสนอแนะระยะยาว

คณะผู้ศึกษาเห็นว่า แม้ว่าในปัจจุบัน สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม จะได้พัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีสามารถติดตามสถานะการดำเนินคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาของแต่ละหน่วยงานได้แล้วก็ตาม แต่คณะผู้ศึกษาเห็นว่า เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างแท้จริง จึงควรมีการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการติดตามคดีตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นคดีจนคดีมีคำพิพากษาถึงที่สุดที่ประชาชนสามารถใช้งานได้เพียงระบบเดียว อันเป็นนวัตกรรมที่เป็นมิตรแก่ผู้ใช้งาน เพื่อไม่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการศึกษาขั้นตอนการทำงานของระบบการติดตามสถานะคดีของแต่ละหน่วยงาน และกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยหน่วยงานดังกล่าว ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาทั้งกระบวนการ และต้องมีอำนาจในการ

เข้าถึงข้อมูลหรือร้องขอข้อมูลได้จากหน่วยงานหลักในการดำเนินคดี ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามความคืบหน้าของคดีได้ อีกทั้งหากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้ประกาศกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตนแล้ว นวัตกรรมดังกล่าวควรมีการพัฒนาให้มีการประมวลผลข้อมูลระยะเวลาในการดำเนินคดีแต่ละประเภทให้ประชาชนได้ทราบว่า ในคดีที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้องหรือไม่ ในฐานะผู้เสียหาย หรือผู้ต่อนั้น จะมีระยะเวลาการดำเนินคดีโดยประมาณเป็นระยะเวลาเท่าใด เพื่อให้ประชาชนไม่เกิดความรู้สึกสิ้นหวังในการดำเนินคดีโดยที่ไม่รู้ว่าคดีที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้องนั้นจะสิ้นสุดลงเมื่อใด อีกทั้ง ยังสามารถนำข้อมูลระยะเวลาในการดำเนินคดีมาเป็นข้อมูลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมได้อย่างถูกต้อง

ทั้งนี้ การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ดังนั้น คณะผู้ศึกษาเห็นว่าควรพัฒนาต่อยอดการดำเนินงานของศูนย์แลกเปลี่ยนข้อมูลกระบวนการยุติธรรม หรือ DXC ของกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบัน ในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการติดตามคดี ประมวลผลข้อมูลระยะเวลาในการดำเนินคดีแต่ละประเภท โดยหากมีการแลกเปลี่ยน เชื่อมโยง ข้อมูลคดี และข้อมูลสถานะคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานหลักในการดำเนินคดีอาญา ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม ได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาระบบ DXC โดยเพิ่มฟังก์ชันสำหรับประชาชนเพื่อใช้ในการติดตามสถานะคดีตั้งแต่นั้นเริ่มต้นคดีจนถึงที่สุดได้เพียงช่องทางเดียว และการที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีเครื่องมือแลกเปลี่ยน เชื่อมโยงข้อมูลในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้การทำงานของผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานยุติธรรมมีความสะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลดีต่อประชาชนในการอำนวยความสะดวกทางอาญาไม่ให้เกิดความล่าช้าด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ปัญหาหลักในการบูรณาการข้อมูลร่วมกันผ่าน DXC คือความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ดังนั้น หน่วยงานหลักในการดำเนินคดี ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และศาลยุติธรรม ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน โดยต้องมีนโยบายหรือระเบียบที่ชัดเจนร่วมกันที่สามารถบังคับใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการติดตามข้อมูลการดำเนินคดีของแต่ละหน่วยงานได้ ซึ่งคณะผู้ศึกษาเห็นว่า ควรที่จะอาศัยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีกรรมการที่มาจากผู้บริหารของหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมหลายหน่วยงาน อาทิเช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นต้น โดยมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2549 ในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม หรือรายงานต่อรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรม ส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรม

หรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เป็นต้น¹⁸ ซึ่งร่างแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2566-2569) ก็มีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานในการสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลและการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานอย่างเป็นระบบ ผลักดันให้มีการเปิดเผยข้อมูลการทำงานและเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล รวมทั้งติดตามความคืบหน้าของข้อมูลคดีของตนเองได้ ดังนั้น จึงเห็นว่า คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน เชื่อมโยงข้อมูล ด้านกระบวนการยุติธรรมกันอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

นอกจากนี้ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นมานั้น ควรมีการพัฒนาในส่วนของการเข้าถึงข้อมูลของประชาชนให้อยู่ในรูปแบบที่ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชนทั่วไป แจ่มชัดตอนต่อไปที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีต้องเตรียมตัวหรือทางเลือกในการดำเนินคดี ยกตัวอย่างเช่น หากเป็นคดีที่เป็นความผิดอันยอมความได้ อาจมีการแจ้งข้อมูลในระบบเพื่อให้ประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีได้ทราบว่าคดีดังกล่าวสามารถที่จะมีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท ซึ่งหากมีการตกลงกันได้ระหว่างคู่ความก็สามารถถอนคำร้องทุกข์ ยุติการดำเนินคดีได้ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ โดยคดีไม่ต้องขึ้นสู่ศาล อันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ช่วยในการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก อันจะเป็นการลดปริมาณจำนวนคดี ระยะเวลาและงบประมาณในการดำเนินคดี และก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายเพราะผ่านการประนอมข้อพิพาทกันจนสามารถตกลงกันได้ โดยพัฒนาเพิ่มในส่วนของ knowledge base เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายต่างๆ ซึ่งเป็นอีกช่องทางในการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายให้แก่ประชาชนทั่วไปด้วย

¹⁸ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2549

บรรณานุกรม

- 1) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน. 2565. กรณีความล่าช้าในการดำเนินคดีและเรื่องที่สืบเนื่องมาจากการอายัดตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน [ออนไลน์].
<https://www.ombudsman.go.th/new/%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%93%E0%B8%B5%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%94%E0%B8%B3%E0%B9%80%E0%B8%99%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%94%E0%B8%B5/> [11 ธันวาคม 2565]
- 2) ประมวลกฎหมายอาญา
- 3) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 4) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- 5) พระราชบัญญัติกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ. 2565. (2565, ตุลาคม 25). ราชกิจจานุเบกษา, 139 (66ก), 1-5.
- 6) สำนักงานอัยการสูงสุด. (2563). ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ.2563.
- 7) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2556). คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 419/2556.
- 8) สำนักประธานศาลฎีกา. (2545). ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. 2545.
- 9) Traffy* Fondue แพลตฟอร์มบริหารจัดการปัญหาโดยนักวิจัยไทย [ออนไลน์].
https://www.traffy.in.th/?page_id=1660%20mhesi.go.th/index.php/news/6785-traffy-fondue-smart-city.html [13 ธันวาคม 2565]
- 10) พันตำรวจโทสืบสกุล เข้มทอง, (๒๕๖๒) การถอดบทเรียนการนำระบบ CRIMES มาใช้กับการสืบสวนสอบสวน